

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชี

กิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี

- กิจกรรมจัดหาเงินคือ กิจกรรมในการจัดหาเงินทุนเริ่มต้นของธุรกิจ และการจัดหาเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการขยายการดำเนินงานในอนาคต
- กิจกรรมการลงทุนคือ กิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์เพื่อใช้ในการดำเนินงานของธุรกิจ
- กิจกรรมการดำเนินงานคือ กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการขายสินค้าและบริการ

ประวัติความเป็นมาของการบัญชี

- นาย ลูคา แพคซิโอลิ (Luca Pacioli)
- รายการด้านเดบิต (debit) และด้านเครดิต (credit)
- ระบบการบัญชีคู่
- รายงานทางการเงิน
- ผลการดำเนินงาน
- ฐานะทางการเงินของกิจการ

ประวัติความเป็นมาของการบัญชี (ต่อ)

- ปี พ.ศ. 2428 รัชกาลที่ 5 นำรูปแบบการศึกษาสมัยใหม่มาใช้
- การบรรจุให้วิชาการบัญชีเป็นสาขาหนึ่งใน 8 อย่างของชั้นประโยค 2
- เปิดสอนโรงเรียนอัสสัมชัญในสาขาวิชาการค้าขาย
- สมัยรัชกาล ที่ 6 ทรงโปรดคัดเลือกบุตรข้าราชการส่งไปเรียนพาณิชย และบัญชีในประเทศอังกฤษ
- ตั้งโรงเรียนพาณิชยขึ้น 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพาณิชยการวัดสามพระยา และโรงเรียนพาณิชยการวัดแก้วฟ้า
- สมุดเงินสด สมุดรายวัน และสมุดแยกประเภท

ประวัติความเป็นมาของการบัญชี (ต่อ)

- ปี พ.ศ. 2481 ได้มีการจัดตั้งคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีขึ้นที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปี พ.ศ. 2482 รัฐบาลออกพระราชบัญญัติการบัญชี
- บัญชี 5 เล่ม ได้แก่ บัญชีทรัพย์สิน บัญชีสินค้า ในครอบครองบัญชี เงินสด บัญชีลูกหนี้และเจ้าหนี้ บัญชีรายวันซื้อและรายวันขาย
- รูปแบบการจัดทำเป็นแบบอเมริกา

ความหมายของการบัญชี

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย หรือ
ส.บช. (The Institute of Certified Accountants and Auditor of
Thailand หรือ ICAAT) โดยคณะกรรมการบัญชีนิติศัพท์บัญชี ได้
ให้คำจำกัดความ และความหมายของ “การบัญชี” ไว้ว่า

“การบัญชี” คือ ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และ
สรุปข้อมูล อันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้น
สุดท้ายของการบัญชี ก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์
แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการ

สรุปขั้นตอนการจัดทำบัญชี

1. การจดบันทึกรายการค้า (recording)
2. การจัดหมวดหมู่ (classifying)
3. การสรุปผล (summarizing)
4. การวิเคราะห์และแปลความหมาย (analysis and interpreting)

ความแตกต่างในหน้าที่ระหว่างผู้ทำบัญชีกับนักบัญชี

- ผู้ทำบัญชี (bookkeeper) เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำบัญชีตามลำดับขั้นตอน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จดบันทึกรายการ จำแนก แยกประเภท และการสรุปข้อมูล จัดทำรายงานทางการเงินของธุรกิจ
- นักบัญชี (accountant) เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการบัญชี ซึ่งประกอบด้วยงานการทำบัญชี การวางระบบบัญชี การจัดทำรายงานทางบัญชี การจัดทำงบประมาณ การควบคุม และการตรวจสอบบัญชี

อาชีพทางการบัญชี

- นักบัญชีส่วนบุคคล ทำบัญชีในองค์การธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งจะได้รับค่าจ้างโดยองค์การธุรกิจ ให้เป็นพนักงานประจำมีหน้าที่รับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูล จดบันทึกรายการเพื่อเตรียมจัดทำงบการเงินและอธิบายผลของข้อมูลทางการเงินให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ
- นักบัญชีสาธารณะ นักบัญชีที่มีอาชีพทำงานเป็นอิสระ ให้บริการด้านบัญชี ภาษีอากร และให้คำปรึกษาโดยได้รับค่าบริการ
- นักบัญชีรัฐบาล นักบัญชีที่ทำงานให้หน่วยงานของรัฐบาลหรือองค์การธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจไม่ได้หวังผลกำไรการบัญชีรัฐบาล (Government Accounting) หมายถึง การบัญชีของส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งจะต้องจัดทำบัญชีตามที่ส่วนราชการกำหนดโดยได้รับค่าจ้าง

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชี

- ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี คือ ผู้มีหน้าที่จัดให้มีการทำบัญชีนับแต่วันเริ่มทำบัญชี เช่น ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัท จำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับการ จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย สถานที่ประกอบธุรกิจเป็นประจำ
- ผู้ทำบัญชี คือ ผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีให้แก่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีที่มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

ข้อแตกต่างระหว่างบัญชีการเงินและบัญชีเพื่อการจัดการ

บัญชีการเงิน (financial accounting) เป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดทำเป็นข้อมูลทางการเงินบัญชี เพื่อเสนอต่อบุคคลภายนอก ได้แก่ เจ้าหนี้ เจ้าของ หรือผู้ถือหุ้น สถาบันการเงิน หน่วยงานภาครัฐบาล และผู้สนใจโดยทั่วไป

บัญชีเพื่อการจัดการ (managerial accounting) หรือบัญชีบริหาร เป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นตามความต้องการของฝ่ายบริหารของกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดทำเป็นข้อมูลทางการเงินที่เป็นประโยชน์เพื่อเสนอต่อฝ่ายบริหารซึ่งเป็นบุคคลภายในกิจการ

ข้อแตกต่างระหว่างบัญชีการเงินและบัญชีเพื่อการจัดการ แสดงดังภาพที่ 1.1

สถาบันวิชาชีพทางการบัญชีในประเทศไทย

1. สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย
(The Institute of Certified Accountants and Auditors of Thailand)
ใช้ชื่อย่อว่า “ส.บ.ช.” หรือ “ICAAAT”
2. คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี
(The Board of Supervision of Auditing Practices) ใช้ชื่อย่อว่า
“กบ.ช.” หรือ “BSAP”
3. สภาวิชาชีพบัญชี (Federation of Accounting Professions)

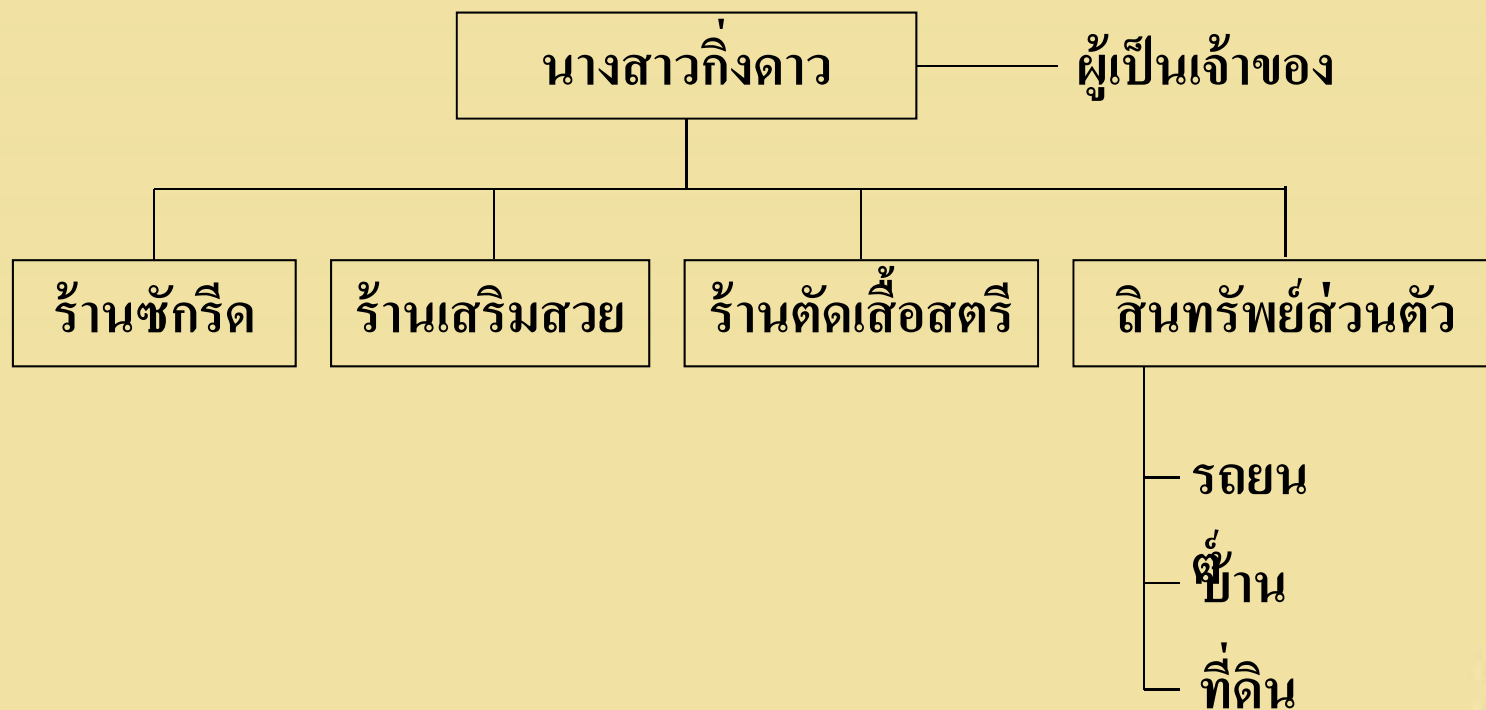
อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 7

1. ส่งเสริมการศึกษา การอบรม และการวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี
2. ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก
3. กำหนดมาตรฐานการบัญชี
4. กำหนดจรรยาบรรณผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี
5. รับขึ้นทะเบียนการประกอบวิชาชีพบัญชี
6. รับรองปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชาการบัญชีของสถาบันการศึกษา
7. รับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพบัญชี

อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 7 (ต่อ)

8. รับรองหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นผู้ชำนาญการ
9. ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของสมาชิก
10. ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้บริการวิชาการ
11. ออกข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี
12. เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี
13. ให้คำปรึกษาและเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายและปัญหาของวิชาชีพบัญชี
14. ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพบัญชี

หลักความเป็นหน่วยงานของกิจการ

ภาพที่ 1.2 หลักความเป็นหน่วยงานของกิจการ

รายงานทางบัญชีและผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี

- รายงานทางการบัญชี เช่น รายงานเพื่อเสนอต่อผู้บริหาร ต่อกรมสรรพากร เพื่อเสียภาษีเงินได้และรายงานงบการเงิน
- ผู้ใช้ข้อมูลทางการบัญชี เช่น เจ้าของ ผู้ถือหุ้น ลูกจ้าง ผู้ให้กู้ ผู้สนใจลงทุน

ประเภทของการประกอบธุรกิจ

1. ประเภทของธุรกิจจัดตามลักษณะของการประกอบการ

1.1 ธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการ (service firm)

1.2 ธุรกิจเกี่ยวกับการจัดจำหน่าย (product firm)

1.2.1 ธุรกิจซื้อมาขายไป (merchandising firm)

1.2.2 ธุรกิจอุตสาหกรรม (manufacturing firm)

ประเภทของการประกอบธุรกิจ (ต่อ)

2. ประเภทของธุรกิจจัดตามรูปแบบของการจัดตั้ง

2.1 กิจการเจ้าของคนเดียว (single proprietorship)

2.2 ห้างหุ้นส่วน (partnership)

2.2.1 ห้างหุ้นส่วนสามัญ (general partnership)

2.2.2 ห้างหุ้นส่วนจำกัด (limited partnership)

(1) ห้างหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบ (limited liability partnership)

(2) ห้างหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ (unlimited liability partnership)

2.3 บริษัทจำกัด (corporation)

(1) บริษัทเอกชนจำกัด (private company limited)

(2) บริษัทมหาชนจำกัด (public company limited)

แม่บทการบัญชี

แม่บทการบัญชี (Accounting Framework) เป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำและนำเสนองบการเงินของกิจการ ให้แก่ผู้ใช้งบการเงินที่เป็นบุคคลภายนอก

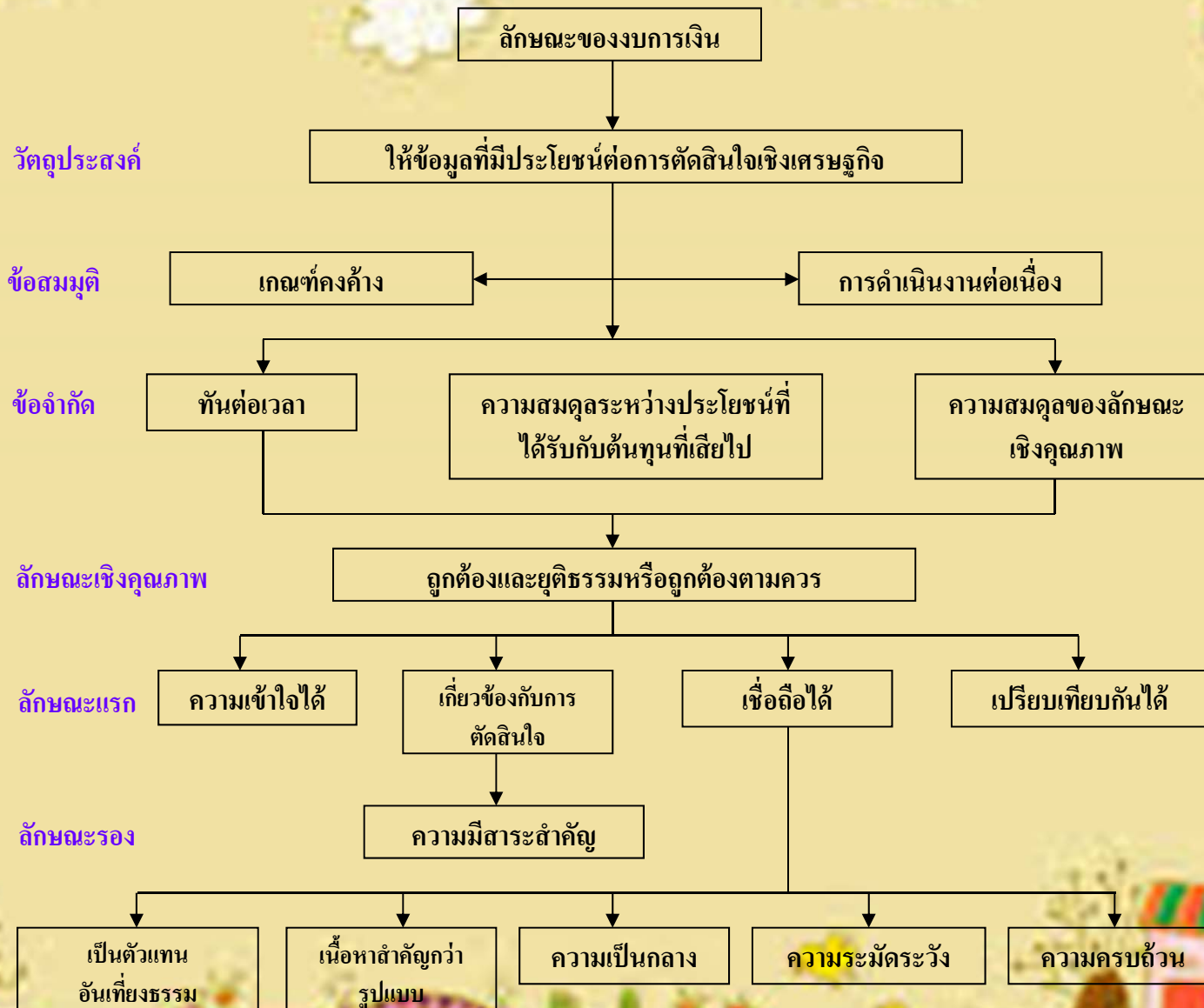
แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552)

คำแถลงการณ์

วัตถุประสงค์และสถานภาพในการจัดทำแม่บทการบัญชี

1. เป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีในการพัฒนามาตรฐานการบัญชีในอนาคต
2. เป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีในการปรับข้อกำหนดมาตรฐานและการปฏิบัติทางบัญชี
3. เป็นแนวทางให้องค์กรที่จัดทำมาตรฐานการบัญชีแต่ละประเทศ สามารถพัฒนามาตรฐานการบัญชีเองได้
4. เป็นแนวทางสำหรับผู้จัดทำงบการเงินในการนำมาตรฐานการบัญชีมาปฏิบัติ
5. เป็นแนวทางสำหรับผู้สอบบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน
6. ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจความหมายของข้อมูลที่แสดงในงบการเงิน
7. ให้ผู้สนใจได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบัญชี

ส่วนประกอบและสาระสำคัญของแม่บทการบัญชี

1. วัตถุประสงค์ของงบการเงิน

1.1 ใช้ประเมินการบริหารงานของฝ่ายบริหาร

1.2 ใช้ในการประเมินความสามารถของกิจการ

2. ข้อสมมติในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน

2.1 เกณฑ์คงค้าง (accrual basis) หมายถึง รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีจะรับรู้เมื่อเกิดขึ้น มิใช่รับรู้เมื่อมีการรับหรือจ่ายเงินสดแต่เพียงอย่างเดียว

2.2 การดำเนินงานต่อเนื่อง (going concern concept) หมายถึง การจัดทำงบการเงินจะทำขึ้นตามข้อสมมติที่ว่า กิจการจะดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสามารถดำรงอยู่ต่อไปในอนาคต

3. ลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน

3.1 ความเข้าใจได้ (understandability)

3.2 ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (relevance)

3.3 ความมีสาระสำคัญ (materiality)

3.4 ความเชื่อถือได้ (reliability)

3.4.1 การเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (faithful representational)

3.4.2 เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ (substance over form)

3.4.3 ความเป็นกลาง (neutrality)

3.4.4 ความระมัดระวัง (prudence)

3.4.5 ความครบถ้วน (completeness)

3.5 การเปรียบเทียบกันได้ (comparability)

4. ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเชื่อถือได้

4.1 ความทันต่อเวลา (timeliness)

4.2 ความสมดุลระหว่างประโยชน์กับต้นทุน (balance between benefit and cost)

4.3 ความสมดุลของลักษณะเชิงคุณภาพ (balance in qualitative characteristics)

4.4 การแสดงข้อมูลที่ถูกต้องตามควร

5. องค์ประกอบของงบการเงิน

- องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวัดฐานะทางการเงินในงบแสดงฐานะการเงิน

สินทรัพย์ (assets) หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ

ทรัพยากรซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์ในอนาคต

หนี้สิน (liabilities) หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ภาระผูกพันดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

ส่วนของผู้เจ้าของ (owner's equities) หมายถึง ส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์ของกิจการหลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว

- องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวัดผลการดำเนินงาน

รายได้ (revenue) หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสเข้าหรือเป็นการเพิ่มค่าของสินทรัพย์ หรือการลดลงของหนี้สิน อันส่งผลให้ส่วนของผู้เจ้าของเพิ่มขึ้น

ค่าใช้จ่าย (expense) หมายถึง การลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสออกหรือเป็นการลดค่าของสินทรัพย์หรือการเพิ่มของหนี้สินอันส่งผลให้ส่วนของผู้เจ้าของลดลง

6. การรับรู้องค์ประกอบของงบการเงิน

- 6.1 มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอนที่กิจการจะได้รับรู้หรือสูญเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากรายการที่เกิดขึ้น
- 6.2 รายการดังกล่าวมีราคาทุนหรือมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ
- 6.3 การรับรู้รายการต่างๆ ได้แก่
 - 6.3.1 การรับรู้สินทรัพย์
 - 6.3.2 การรับรู้หนี้สิน
 - 6.3.3 การรับรู้รายได้
 - 6.3.4 การรับรู้ค่าใช้จ่าย

7. การวัดมูลค่าองค์ประกอบของงบการเงิน

7.1 ราคาทุนเดิม

7.2 ราคาปัจจุบัน

7.3 มูลค่าที่ได้รับ (จ่าย)

7.4 มูลค่าปัจจุบัน

8. แนวคิดเรื่องทุนและการรักษาระดับทุน

8.1 แนวคิดเรื่องทุน

8.1.1 แนวคิดเรื่องทุนทางการเงิน

8.1.2 แนวคิดเรื่องทุนทางกายภาพ

8.2 แนวคิดการรักษาระดับทุนและการวัดผลกำไร

8.2.1 แนวคิดการรักษาระดับทุนทางการเงิน

8.2.2 แนวคิดการรักษาระดับทุนทางกายภาพ

ประโยชน์ของการบัญชี

1. เพื่อให้มีการจดบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้น
2. เพื่อให้มีการจดบันทึกรายการสินทรัพย์ของกิจการไว้ในบัญชี
3. เพื่อเป็นแหล่งที่เก็บและรวบรวมข้อมูลทางสถิติอย่างหนึ่ง
4. การบัญชีที่จัดทำไว้อย่างเรียบร้อย
5. รายละเอียดที่แสดงไว้จากการจัดทำบัญชี
6. การจัดทำรายงานทางการเงินทำให้สามารถทราบฐานะทางการเงินของกิจการ
7. เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตของพนักงานและป้องกันการสูญหายของสินทรัพย์
8. ข้อมูลทางการเงินบัญชีที่ได้จัดทำไว้ ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ
9. ข้อมูลทางการเงินบัญชีจะช่วยให้ฝ่ายบริหารของกิจการทราบข้อบกพร่อง จุดอ่อน จุดแข็งของกิจการ

ผู้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการบัญชี

1. บุคคลภายในกิจการ

- 1.1 ผู้บริหารและผู้จัดการฝ่ายต่าง ๆ
- 1.2 พนักงานหรือลูกจ้าง
- 1.3 เจ้าของหรือผู้ถือหุ้น

2. บุคคลภายนอกกิจการ

- 2.1 ผู้ให้กู้และเจ้าหนี้การค้า
- 2.2 นักลงทุน
- 2.3 ลูกค้า
- 2.4 หน่วยงานภาครัฐบาล

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิชาการบัญชี

1. การอ่านตำรา
2. การตั้งใจเรียน
3. การค้นคว้าหาความรู้
4. การทำแบบฝึกปฏิบัติ
5. การเขียนตัวเลขและตัวอักษร
6. อุปกรณ์การเรียน

ฉบับที่ 1

อาจารย์ สดดา หิรัญญา